

บ้านคำ ภาชนะห่อหุ้มจิตวิญญาณ ของ ถวัลย์ ดัชนี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2552

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

บ้านคำ ภาชนะห่อหุ้มจิตวิญญาณของถวัลย์ ดัชนี

“BAANDAM” THE HISTORIC ART MUSEUM OF THE NATIONAL ARTIST THAWAN DUCHANEE

ดอยธิเบศร์ ดัชนี 4736630 LCCS/M

ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อภิญญา บัวสรวง, M.A., พรทิพย์ อุกุกรณ์, ศศ.ม.,
เรณู เหมือนจันทร์เชย, ศศ.ม.

บทคัดย่อ

พิพิธภัณฑ์บ้านคำ คือกลุ่มบ้านจำนวนกว่า 40 หลัง ที่ศิลปินแห่งชาติถวัลย์ ดัชนี ใช้เวลากว่าสามสิบปี อุทิศตนทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ ออกแบบสร้างสรรคด้วยตนเอง บ้านและสิ่งของสะสมภายในบ้าน ได้ถ่ายทอดเรื่องราวการเดินทาง สรุปลมความคิดรวบยอดทั้งหมด ที่เป็นปัจเจกภาพส่วนบุคคล ของศิลปินไว้อย่างน่าสนใจ

การศึกษาบ้านคำ ภาชนะห่อหุ้มจิตวิญญาณของถวัลย์ ดัชนี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลงานของศิลปินในด้านสถาปัตยกรรม (บ้าน) ในฐานะการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม โดยตัวศิลปินและเพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะของศิลปินในเรื่องความสัมพันธ์ของโครงสร้างสังคม ผู้ศึกษาได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นทางการ การศึกษาเอกสารและข้อเขียนต้นฉบับของศิลปิน รวมทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในฐานะ “งานใน” ผลการศึกษาพบว่าชีวิตของ ถวัลย์ ดัชนี กับผลงานศิลปะ และบ้านคำ มีลักษณะเป็นต้นแบบทางสังคม มีลักษณะทางชีวะสังคมในภาวะที่กำลังจะเป็นหรืออยู่ท่ามกลาง (In Between) บ้านคำ จึงกลายเป็นต้นแบบของมรดกทางวัฒนธรรมในรูปแบบบ้านศิลปินในประเทศไทย ที่ดำเนินงานโดยตนเองขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ การศึกษาในครั้งนี้สามารถวิเคราะห์แยกหมวดหมู่และองค์ความรู้ของบ้านออกตามลักษณะทางวิวัฒนาการและยุคสมัยได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1. กลุ่มวัฒนธรรมไม้ บ้านในระยะเริ่มต้นเป็นการสร้างแบบไม่ซับซ้อนเน้นการอยู่อาศัยเป็นหลัก เป็นการสร้างบ้านจากการใช้วัสดุธรรมชาติ กลุ่มที่ 2. กลุ่มวัฒนธรรมดินเผา เป็นกลุ่มงานจากเดินทางไปเผยแพร่ผลงานและเก็บเกี่ยวประสบการณ์ในทวีปเอเชีย ยุโรป และอเมริกา ของศิลปิน เป็นงานสถาปัตยกรรมเต็มรูปแบบ บ้านที่สร้างเป็นแบบก่ออิฐถือปูน มุงหลังคาด้วยกระเบื้องดินเผา กลุ่มที่ 3. กลุ่มวัฒนธรรมคอนกรีต เป็นบ้านคอนกรีตสะท้อนความคิดและแรงบันดาลใจ หลังจากศิลปินเดินทางไปดูที่ ออสเตรเลีย ออสเตรีย บาห์ลี ชาวเนปาล ธิเบต เมียนมา ลาว และเขมร กลุ่มที่ 4. กลุ่มเรือนบริการและศาลา เป็นกลุ่มบ้านที่เน้นประโยชน์ใช้สอยแบบอนุประสงค์ และใช้สำหรับรับแขกและผู้ชมอย่างไม่เป็นทางการ

บ้านคำเปรียบดังภาชนะห่อหุ้มจิตวิญญาณ ที่ทรงพลานุภาพของถวัลย์ ดัชนี เป็นภาชนะที่มีประโยชน์ต่อสังคม ในปัจจุบันขณะ แม้เมื่อสิ้นกระแสการใช้แล้วก็จะกลายเป็นศิลปวัตถุอันทรงคุณค่า ในที่สุดบ้านคำจะเป็นสถาบันที่รักษาความเป็นถวัลย์ ดัชนี ให้เป็นอมตะตลอดไป

คำสำคัญ : ถวัลย์ ดัชนี / บ้านคำ / การจัดการมรดกทางวัฒนธรรม / เชียงราย

“BAANDAM” THE HISTORIC ART MUSEUM OF THE NATIONAL ARTIST
THAWAN DUCHANEE

DOYTIBET DUCHANEE 4736630 LCCS/M

M.A. (CULTURAL STUDIES)

THESIS ADVISORY COMMITTEE : APINYA BUASRUANG, M.A.,
PORNTHIP USUPARAT, M.A., RENU MUANCHANCHOEY, M.A.

ABSTRACT

Baandam, the historic art museum, is a group of 40 houses where the national artist, Thawan Duchanee, spent more than 30 years and devoted himself and his money to design and create this museum. The houses and collected objects shown inside the houses convey stories of his journeys and summarize all of the interesting ideas which this individual artist has viewed and created.

This qualitative study of “Baandam”, the historic art museum of the national artist Thawan Duchanee, was aimed at studying the artist’s artworks regarding architecture from a cultural heritage view managed by the artist, as well as, studying the characteristics of the artist’s work related to social structure. A historical methodology was applied by gathering information from interviews with a formal structure, documentation, and original writings of the artist, including participative observations of an “in-house person”. The study results revealed that the lifestyle of Thawan Duchanee, his artworks, and Baandam were all models of Thai society. It was considered to be a biosocial artwork from the past to the present. Therefore, Baandam became a model of cultural heritage in the form of an artist’s house in Thailand, operated by him while he was alive. This study analyzed and categorized his houses into groups of knowledge according to the evolution and periods of the time.

Group 1: Wood Culture Group – The primary house of this group was simply constructed and focused on a residential propose. Natural materials were used for house construction. Group 2: Clay Culture Group – These artworks were created from traveling experiences to Asia, Europe, and The United States in order to disseminate the artist’s artworks. He started to create architectural works in this group. The house was made from concrete and roofed by using clay tiles. Group 3: Concrete Culture Group – The concrete house reflected ideas and inspirations from the artist’s travels to Turkey, Austria, Australia, Bali, Java, Nepal, Tibet, Myanmar, Laos, and Khmer. Group 4: Service House and Pavilion Group was the house of multi-purpose uses and for informal visits by guests.

Baandam was as a powerful container of Thawan’s spirit which is useful for society. Although Baandam may not be used as residence anymore, it finally has become a valuable art object. Lastly, Baandam is an institute that maintains the immortal lifestyle of Thawan Duchanee.

KEY WORDS : THAWAN DUCHANEE / BAANDAM / CULTURAL HERITAGE
MANAGEMENT / CHIANGRAI

169 pages